

Mimoriadna ponuka! **PREDPLATNÉ** so skvelými cenami!

č. 51/17.12.2011 • 0,95 € • www.zivot.sk

ŽIVOT

DRÁMA TÚLAVÝCH PSOV

Nekupujte psa, ak má skončiť na ulici, lebo vás prestal baviť!

PRIZNAL CHYBY

Rudolf Zajac by žaloval zdravotné poisťovne

FOTILI SME KALENDÁR!

V kuchyni, kde varíme vaše recepty, kraľovala sexi Nicol

Hriešnica

Speváčka **DARA ROLINS** odkazuje ľuďom: „Ste prudérni!“

ringier
axel springer

9 770139 632007 51>

**BORNEO JE EŠTE STÁLE
OSTROV PLNÝ PRÍROD-
NÝCH TAJOMSTIEV**

Koľko eš

Mnohým z nás sa pri myšlienke na **TROPICKÝ OSTROV** vybaví v mysli okrem piesočných pláží aj nádherná panenská príroda plná tropickej zveri. Na Borneu sa táto myšlienka čím ďalej tým viac vzdaluje od skutočnosti.

Typický drevený domček na stĺpoch pre časté záplavy.

ste vydrží?

Orangutania matka
s mláďatkom
vo voľnej prírode.

Bolo ešte pred obedom, tak som sa rozhodol nestrácať čas a vydal som sa na prechádzku okolo kempu. Kráčal som po mostíku z drevených trámov, keď vtom zašuchotalo lístie v neďalekom poraste a ja som letmo spozoroval utekajúceho obrieho varana. S nádejou, že sa mi podarí urobiť pekný záber, som ho nasledoval do džungle. Po niekoľkých minútach mi zazvonil telefón a v ňom sa ozval primatológ Stanislav Lhota, biológ z Českej republiky, ktorý žije na Borneu už niekoľko rokov. Oznámil mi radostnú správu: „Mám samicu s mláďatkom, ponáhľaj sa!“ Srdce sa mi rozbušilo od vzrušenia a rozbehol som sa po sieti nenápadných cestičiek. Keď som dorazil na miesto, upriamil som zrak na koruny stromov a konečne som zazrel to úžasné stvorenie – orangutana bornejského.

Orangutany pred vyhynutím

Pocit sledovať tvora nám takého podobného vo voľnej prírode je len ťažko opísateľný. Orangutan patrí k zvieratám na pokraji vyhynutia →

Ako na odreniny?

Život prináša rad príjemných, ako i nepríjemných zážitkov. K tým, na ktoré radšej rýchlo zabudneme, patria i situácie, pri ktorých sa my alebo niekto z našich blízkych poraní. Častými poraneniami u detí sú rôzne odreniny. Aby sme boli schopní v týchto situáciách dieťaťu účinne pomôcť, je nevyhnutné mať poruke ten správny zdravotnícky materiál, ktorým ošetríme poranenie. Na odreté kolená a lakty ponúka firma **HARTMANN** špeciálne tvarované náplasti **Cosmos kids antibacterial**,

ktorej vankúšik obsahuje striebro s antibakteriálnymi vlastnosťami. Vnútrná absorpčná vrstva vankúšika pohlcuje exsudát vznikajúci pri mokvaní rany. Ten obsahuje baktérie, ktoré práve ióny striebra ničia. Antibakteriálne vlastnosti sú lokálne obmedzené na vankúšik náplasti a nepôsobia tak v rane. Navyše sú náplasti potlačené veselými motívami, ktoré pobavia a upútajú detskú pozornosť od nepríjemných pocitov, ktoré s poranením súvisia.

REPORTÁŽ

Kahau nosatý chovaný ako domáce zvieratko. Samice a mláďatá nemajú vyvinutý mohutný červený nos.

→ a je otázne, či aj ďalšie generácie budú mať možnosť vidieť ho v jeho prirodzenom prostredí. Kutaický národný park vo východnom Borneu patrí k jedným z posledných útočísk orangutanov, ktoré sú prístupné turistom.

Ostrovňý velikán

Borneo je tretím najväčším ostrovom na svete. Je domovom

Mangrovový porast počas odlivu.

jedných z najstarších pralesov na svete, starších než amazonské dažďové pralesy. Okrem nich sú významným ekosystémom aj tzv. mangrovové oblasti. Mangrovníky sú obojživelné stromy, ktoré sa prispôbili prostrediu s periodicky kolísajúcou hladinou slanej vody. Pri

odlive sa vynorí úchvatná zložitá spleť koreňov, ktoré siahajú až do výšky niekoľkých metrov, a pri prílive voda často siaha až po úroveň listov. Na vlastnej koži som si vyskúšal, aké náročné je liezť po takejto spleti koreňov. Nebol čas na oddych, pretože s prichádzajúcim príli-

vom stúpalo riziko, že sa na lod' nevrátim suchý.

Zvierací obyvatelia

Pralesy, ktoré pokrývajú čím ďalej tým menšie plochy ostrova, sú známe svojou vysokou mierou biodiverzity. Okrem najznámejšieho obyvateľa pra-

SLOVENSKÉ VIANOCE
U NÁS DOMA

Vychutnajte si nové EXTRA vydanie

SVIATOČNÉ MENU
INŠPIROVANÉ BIBLIOU

Najpredávanejší
ženský týždenník
na Slovensku

Ženy ženám

Nový
Čas pre ženy
EXTRA

Vianočné varenie & pečenie

LEN 0,53 €

Sviatky s nami sú skvelou záležitosťou!

55 mňam receptov

V predaji od 10. 11.
len za 0,53 €

V nočnom pralese sa skrýva množstvo bizarných foriem hmyzu. Tento nočný motýľ patri do rodu *Pyrops*.

lesa orangutana tu žijú aj ďalšie druhy ohrozených živočíchov. Jedným z nich je aj bornejský trpasličí slon. Jeho výška sa pohybuje okolo dvoch metrov a je to najmenší poddruh slona na svete. Svojou veľkosťou sa prispôbil prírodným podmienkam, aby sa vedel lepšie pohybovať po pralese. Pre mangrovy je typický kahau nosatý. Ide o endemický druh opice, to znamená, že sa nevyskytuje nikde inde na svete. Kahau trávia väčšinu času hľadaním potravy v neprístupných mangrovoch. Najlepšie je pozorovať ich z lode vo večerných hodinách, keď sa na pobrežných stromoch ukladajú na spánok. Sú to však veľmi plaché zvieratá, ktoré keď spozorovali loď, do niekoľkých sekúnd odskákali z dohľadu. Miestni ľudia ich volajú aj holandské opice kvôli veľmi nápadnému červenému nosu a vypuklému bruchu. Toto prirovnanie pochádza z čias, keď bolo Borneo ešte holandskou kolóniou. Za zmienku stojí aj najmenší druh medveda – medveď malajský, ktorý sa podobne ako slon prispôbil pohybu v pralese. Všetky zmienené druhy živočíchov sú v súčasnosti ohrozené a ich počty stále klesajú z dôvodu nadmerného odlesňovania dažďových pralesov.

Orangutan znamená lesný človek

Obyvateľstvo Bornea je prevažne moslimské vzhľadom na to, že Indonézia je najväčšia islamská krajina na svete. Napriek to-

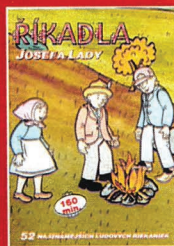
mu vo vnútrozemí možno nájsť pôvodné domorodé kmene, ktoré po kolonizácii väčšinou konvertovali na kresťanstvo, no ich náboženstvo stále nesie množstvo mýtických prvkov animizmu. Po príchode na Borneo mi chvíľu trvalo, kým som sa prispôbil miestnej kultúre a hlavne klíme. Prvých pár dní som sa cítil ako v skleníku, no časom si telo zvyklo na vysokú vlhkosť a teplotu. Nemusel som si robiť veľkú hlavu s tým, čo budem jesť, pretože jedálny lístok tvorí prevažne ryža bez ohľadu na to, či sú raňajky, obed, alebo večera. K nej sa podávajú väčšinou ryby, sója v podobnej forme ako tofu, a ako zelenina slúžia vyprážané listy.

Mal som tu však veľký problém dohovoriť sa v angličtine, a tak som voľné chvíle trávil so slovníkom v ruke a postupom času sa na mňa nalepilo toľko indonézkych fráz, že som bol schopný aspoň základnej komunikácie. Zaujalo ma, že slovo orangutan znamená po indonécky lesný človek a vzniklo spojením slov orang – človek, a hutan – les. Ak chce človek ušetriť, jedna z prvých viet, ktoré sa musí naučiť, je – berapa rupiah, čo v preklade znamená – koľko to stojí. Cenovky by ste totiž v miestnych obchodíkoch hľadali márne. Cesty sú plné motoriek a mikrobusev – tzv. ankotov, ktoré rozvážajú ľudí. Je až neuveriteľné, koľko ľudí sa do takého ankotu zmestí. Na každé sedadlo pripadali dva Indonéžania a do zvyšných medzier sa ešte vopchali deti. Keď som sa potreboval dostať na miesta, kde ankoty nepremávajú, vždy sa našiel ochotný motorkár, ktorý ma tam odviezol alebo ma nechal motorku šoférovať.

Dajakovia zdobili lebky ornamentmi

Vydávam sa na ďalšiu zastávku svojej cesty za pôvodnými dajakými kmeňmi, ktoré obývajú vnútrozemie Bornea. Pomenovaním Dajakovia sa označuje súbor etníc, každé s mierne odlišným jazykom a kultúrnym dedičstvom. Jeden zvyk však majú spoločný, a preto sú →

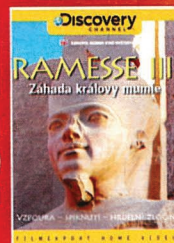
15.12.

16.12.

16.12.

17.12.

19.12.

20.12.

15.12.

16.12.

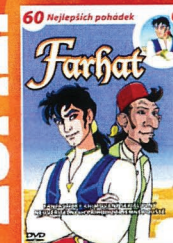
17.12.

19.12.

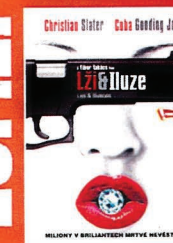
20.12.

20.12.

20.12.

DVD zakúpite na bežných predajných miestach periodickej tlače na území SR. DVD sú v predaji len obmedzenú dobu a nie je možné zakúpiť si ich dodatočne. Prehľad DVD, ktoré si budete môcť kúpiť na budúci týždeň, nájdete v NČ Nedele.

DVD Vojna Roseových, Hannibal, Ramses III, Sliepka a kostelník a Hviezdná pechota 2 si môžete objednať aj dodatočne na infolinke a e-mail.

shopping.cas.sk/dvd

e-mail: sc@ringier.sk

Infolinke: 02/58 22 78 71

Výhľad na nekonečné palmové plantáže. Kedysi tu býval prales hýriaci životom.

Pralesov rýchlo ubúda a bez nich aj orangutanov

→ niekedy označovaní ako lovci lebiek. V minulosti totiž svojim nepriateľom usekávali mačetaťmi hlavy a neskôr po očistení lebky ju vyzdobili vyrývanými ornamentmi. Vyrážam z hlavného provinčného mesta východného Bornea Samarindy na celodennú plavbu proti prúdu rieky Mahakam. Počas zastávok na loď naskakujú bábiky ovešané košíkmi s ovocím a bleskovo sa snažia predat' ho čo najviac. Na Borneu sa pestujú hlavne ananáše, banány a z tropického ovocia sú to rambutany, salaky a duriany. Nasledujúce dni trávim v malej dedinke Tanjung Isuy. Všetky domy sú postavené z dreva a ulice zdobí množstvo tradičných drevených sôch. Muži skoro ráno odchádzajú loviť ryby na neďaleké jazerá, ženy sa starajú o úrodu, varia ryžu a ručne perú oblečenie. Deti sa po návrate zo školy naháňajú a hrajú v prašných uličkách. Pri prechádzkach okolo dediny sa z každého rohu ozýva – bule, bule, čo v preklade znamená beloch, beloch. Po pár minútach sa okolo mňa vytvára dav detí a s každým si musím tlať rukou. Indonézania obdivujú západnú kultúru. Veľa hlavne mladých ľudí má pocit, že západný spôsob života je plnohodnotnejší než ich.

Deti sa veľmi radi fotili, tak som sa s nimi na pamiatku odfotil aj ja.

Dievčatá často používajú rôzne krémy, ktoré spôsobujú blednutie pokožky. U nás sú príťažlivé opálené ženy, tam je to presne naopak. V dedinách, kde kedysi pobežovali polonahí domorodci, je bežné na ulici vidieť motorky a v domácnostiach televízor. Množstvo pôvodných tradícií Dajakov dnes slúži ako prostriedok na získanie peňazí od turistov.

Napriek obrovskému prírodnému bohatstvu na Borneu dochádza v posledných rokoch k rozsiahlej devastácii primárnych dažďových pralesov. Pred sto rokmi bol ostrov ešte kompletne pokrytý neporušeným pralesom. Odtiaľ však bola viac ako polovica zničená a to, čo ostalo, má formu malých fragmentovaných kúskov prale-

sa. Množstvo živočíšnych druhov tak začalo čeliť riziku vyhynutia. Zvieratá, ktoré prídu o svoj domov, sú väčšinou transportované do improvizovaných zoológických záhrad alebo sa z nich stanú domáce zvieratká. V horšom prípade umierajú hladom, poprípade sú zabité na mieste. Najväčšia pozornosť sa venuje orangutanom. Tento ľudoop sa zo všetkých cicavcov najpomalšie rozmnožuje – samica sa totiž stará o mláďa šesť až osem rokov a až potom je ochotná pristúpiť na ďalšie tehotenstvo. Z tohto dôvodu orangutany nie sú schopné vyrovnávať straty spôsobené ničením ich prirodzeného prostredia. Ich počty v prírode stále prudko klesajú. Experti predpokladajú, že ak bude naďalej pokračovať súčasné tempo

odlesňovania, do roku 2020 môže zmiznúť až 98 % nížinných dažďových pralesov, v ktorých sa orangutany bežne vyskytujú. Existuje niekoľko organizácií a záchranných centier, ktoré sa snažia zajaté orangutany opäť vypúšťať do voľnej prírody. Tento proces je však veľmi náročný. Ja som navštívil najväčšiu organizáciu tohto druhu v Indonézii – BOS (Prežitie orangutanov Bornea). V záchrannom centre Samboja chovajú až 250 orangutanov a za posledných 9 rokov sa im nepodarilo úspešne vypustiť ani jedného. Hlavnými dôvodmi, prečo dochádza k odlesňovaniu pralesov, boli donedávna ťažba dreva a uhlia.

Palmový mor

V súčasnosti sa však vynára problém, ktorý je najväčšou hrozbou pre životné prostredie Bornea, a to je pestovanie olejovej palmy. Jej plody slúžia na výrobu lacného palmového oleja, ktorý sa následne vyváža do celého sveta. Indonézia je v súčasnosti jeho najväčším producentom. Neustále tu preto dochádza k transformovaniu pralesov na nové palmové plantáže. Výskumy však ukazujú, že olejová palma je taká náročná na živiny a podzemnú vodu, že približne po štyridsiatich rokoch sa plantáž stane neproduktívnou a na jej mieste ostane vysušená neúrodná pôda. Tento proces je nevratný a na takejto pôde už prales nikdy nevyrastie.

V súčasnosti sa rozbieha svetová kampaň proti palmovému oleju. Primárnym cieľom je informovať spotrebiteľov o tejto hrozbe a presvedčiť ich, aby prestali kupovať výrobky, ktoré ho obsahujú. Približne polovica balených výrobkov v obchode obsahuje palmový olej. Jedným z prvých úspechov v rámci Európskej únie bolo zavedenie zákona o povinnom označení palmového oleja v zložení výrobkov. Tento zákon má začať platiť od roku 2015. To, ako bude vyzeráť budúcnosť pralesov nielen v Indonézii, ale aj v krajinách, ako sú Malajzia alebo Filipíny, je aj v našich rukách a záleží na nás konzumentoch, ako s tým naložíme.

TEXT A FOTO: MICHAL GÁLIK